

Giáo dục đạo đức lối sống cho sinh viên Việt Nam theo Tư tưởng Hồ Chí Minh trong bối cảnh hiện nay

Nguyễn Thị Lệ Hữu*

*Phân viện Học viện Hành chính Quốc gia khu vực miền Trung

Received: 27/2/2024; Accepted: 4/3/2024; Published: 12/3/2024

Abstract: President Ho Chi Minh, the great leader of the nation, left behind an extremely valuable property for our nation. His thought is a legacy containing unique features of the era, a golden guideline for all actions of our Party. With the view that morality is the root of revolutionaries, President Ho Chi Minh attached great importance to educating and training revolutionary ethics for union members and young people, including students. He encouraged youth to cultivate morality and constantly study and strive to be worthy of being the future owners of the country. This article focuses on studying Ho Chi Minh's views on ethics and the issues that students need to research and study to educate and practice the ethics of their lifestyle in current conditions.

Keywords: Ethics, lifestyle, students, Ho Chi Minh's thought

1. Mở đầu

Sinh viên (SV) là rường cột của nước nhà, là chủ nhân tương lai của đất nước, là lực lượng xung kích trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, một trong những nhân tố quyết định sự thành bại của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, hội nhập quốc tế và xây dựng chủ nghĩa xã hội là nhân tố quan trọng quyết định tương lai, vận mệnh của nước nhà, Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng ta luôn đánh giá cao vai trò của SV và xác định “bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết”. Tuy nhiên trong điều kiện kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế ở Việt Nam hiện nay, sự du nhập các giá trị văn hóa, đạo đức từ bên ngoài sẽ mạnh hơn, nhanh hơn. Điều đó đã khiến một bộ phận không nhỏ SV có lối sống thực dụng, ăn chơi sa đọa, coi thường các giá trị truyền thống, sống ỷ lại bố mẹ, không chịu phấn đấu rèn luyện. Bên cạnh đó các thế lực thù địch luôn tìm cách chống phá cách mạng Việt Nam. Chúng tấn công ta trên nhiều phương diện và đối tượng trực tiếp đó là thanh niên trong đó có SV. Chính vì vậy, việc nghiên cứu học tập tư tưởng đạo đức phong cách Hồ Chí Minh cũng như giáo dục, rèn luyện đạo đức, lối sống cho SV hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh là cấp bách.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức

Khi nói đến đạo đức trong tư tưởng của Người, thì không thể không nhắc đến những vấn đề quan trọng đã được Người tổng kết một cách ngắn gọn đó là: “Cần, Kiệm, Liêm, Chính, Chí công vô tư”. Đây

là vấn đề được Hồ Chí Minh đề cập một cách thường xuyên, nhiều nhất với một nội dung đạo đức mới rất cách mạng mà vẫn giữ được nền tảng của các khái niệm đạo đức cũ rất quen thuộc với mọi người

Trong suốt cuộc đời hoạt động của mình, Người đã không ngừng đem các phẩm chất cao đẹp ấy, thường xuyên giáo dục cho toàn thể cán bộ và nhân dân. Người nâng cao tâm hồn và tình cảm của nhân dân, khiến mọi người đều cảm thấy mình luôn luôn lớn lên và đầy niềm tự hào trước sự nghiệp cách mạng vĩ đại và trước tấm gương đạo đức sáng ngời của Người.

Đạo đức của Người có tính nhất quán, từ ý nghĩ đến việc làm, từ việc lớn đến việc nhỏ, từ trách nhiệm chung đến đời sống riêng tư, và đặc biệt Người luôn phê phán đạo đức giả chỉ nói hay làm dở. Người đã nêu tấm gương rạch ròi nhất về đạo đức cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư và tất cả chúng ta ai cũng nhận thấy “Người gương mẫu từ cái ăn, cái mặc, cái ở”. Người đã thực hiện một tinh thần tiết kiệm nghiêm khắc nhất, nhưng không phải là chủ nghĩa khổ hạnh của tôn giáo mà vì Người còn lo lắng cho dân.

Hồ Chí Minh không có lợi ích riêng nào ngoài lợi ích chung của cách mạng, không có hạnh phúc riêng nào ngoài hạnh phúc chung của đồng bào, cả cuộc đời vì nước vì non, một đời làm đầy tớ trung thành của nhân dân. Khiêm tốn giản dị, đó là biểu hiện hồn nhiên tuyệt đẹp, gắn liền với đạo đức cao cả của Người. Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm bồi dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng cho

SV giúp họ vươn lên trong học tập, công tác, chiến đấu, trong xây dựng và bảo vệ tổ quốc, trở thành con người toàn diện, vừa hồng vừa chuyên. Theo quan điểm của Người, đạo đức cách mạng là “trung với nước, hiếu với dân” và đạo đức cách mạng phải được thể hiện trong hành động, chỉ có trong hành động, hoạt động thực tế đấu tranh cách mạng của nhân dân thì thanh niên mới tỏ rõ được đạo đức của mình. Đối với chủ tịch Hồ Chí Minh, giáo dục lý tưởng cách mạng cho thế hệ trẻ không phải là cái gì quá cao xa mà là gần gũi, giản dị dễ thấy.

Điểm nổi bật trong quan điểm về đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh là: lấy đức làm gốc. Đây là quan điểm nổi bật, quan trọng, thống nhất và xuyên suốt trong toàn bộ hệ thống Tư tưởng Hồ Chí Minh. Xác định nhận thức đúng đắn về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của việc học tập và rèn luyện đạo đức theo tư tưởng Hồ Chí Minh là nhiệm vụ sống còn của dân tộc, của mỗi cá nhân. Không những thế, rèn luyện đạo đức cách mạng còn là mục tiêu, lý tưởng, là tiêu chí để thế hệ thanh niên Việt Nam phấn đấu, rèn luyện vươn lên khẳng định mình, cống hiến trí tuệ, tài năng, góp phần thực hiện tốt hai nhiệm vụ chiến lược là: “xây dựng và bảo vệ vững chắc tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới” [4, tr 654]. Trên cơ sở nền tảng đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh, SV Việt Nam cần phải không ngừng học tập rèn luyện để thấm nhuần những bài học về tư tưởng đạo đức, lối sống do chủ tịch Hồ Chí Minh để lại, từ đó tiếp nối lý tưởng cách mạng của cha ông, để sẵn sàng tiếp nhận vai trò chủ nhân tương lai nước nhà.

2.2. Vận dụng tư tưởng đạo đức của Người vào việc giáo dục, rèn luyện đạo đức, lối sống cho SV Việt Nam hiện nay

Trên cơ sở tư tưởng đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh, mỗi SV phải nhận thức rằng: Đạo đức là nền tảng, là phẩm chất của chúng ta. Mỗi người thầy mà chúng ta học, đặc biệt là Chủ tịch Hồ Chí Minh chính là tấm gương đạo đức, đạo đức cách mạng. Chính vậy, đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh phải được mỗi SV tiếp thu, noi theo một cách trực tiếp, tự giác để trở thành tình cảm, niềm tin trong mỗi SV chúng ta, tạo nên động lực thôi thúc, thực hiện nghĩa vụ, trách nhiệm bằng hành động thiết thực, hiệu quả trong học tập và rèn luyện.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là tấm gương sáng, cho nên mỗi SV chúng ta cần học tập suốt đời, mục tiêu đạo đức là lấy con người làm trung tâm, tất cả vì hạnh phúc con người; lý tưởng đạo đức là độc lập dân tộc

gắn liền với chủ nghĩa xã hội; nội dung đạo đức Hồ Chí Minh rất rộng lớn, bao quát toàn bộ đời sống xã hội, gắn liền với hoạt động con người. Vì vậy, đối với SV chúng ta, được học tập, rèn luyện trong môi trường trong sáng, văn minh, hiện đại, phát triển do vậy việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh là quan trọng không thể thiếu. Mỗi SV phải xác định được cho mình mục tiêu lý tưởng sống nhưng trước hết là “Trung với nước, hiếu với dân”, yêu thương con người, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, tinh thần quốc tế trong sáng.

a. Phải cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư trong học tập, rèn luyện và cuộc sống

Theo tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh chúng ta thấy trung thành với Đảng, Tổ quốc, nhân dân là phẩm chất đạo đức cơ bản, phản ánh giữa mối quan hệ cá nhân với Tổ quốc, nhân dân là phẩm chất đạo đức cơ bản, phản ánh giữa mối quan hệ cá nhân với Tổ quốc, SV có kiến thức rộng, biết sâu, có sức mạnh to lớn để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc thì phải luôn tự nỗ lực để đạt kết quả cao nhất trong học tập.

Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư đã được Hồ Chí Minh giải thích với nhiều nội dung sâu sắc, sinh động cho nhiều đối tượng khác nhau: Cần là cần cù, siêng năng có kế hoạch chuyên sâu, sáng tạo, thi đua sản xuất cho mau, cho tốt, cho nhiều, phải kiên trì, bền bỉ, dẻo dai, có thái độ đúng đắn trong học tập, trong giờ học cũng như ngoài giờ, trên giảng đường cũng như ở nơi sinh sống luôn luôn có thái độ đúng đắn, coi việc học hành làm nhiệm vụ xuyên suốt, là nguồn sống, nguồn hạnh phúc của mỗi SV.

Tiết kiệm là phẩm chất, là yêu cầu quan trọng đối với công việc của mọi người nhất là đối với SV. Trước hết, phải luôn có ý thức tiết kiệm, chi tiêu hợp lý, không tùy tiện lãng phí. SV không chỉ phải tiết kiệm tiền bạc, mà còn phải tiết kiệm cả thời gian, sức khỏe của mình.

Liêm là trong sạch không tham lam, không tham ô, luôn tôn trọng, giữ gìn của công, của dân, không chiếm dụng của công làm của tư, không lấy của bạn làm của mình, không tham địa vị, không tham tiền tài, không tham nhân hạ, không tham tăng bốc. Đối với SV thì liêm là không gian dối, không trộm cắp, đặc biệt là không gian lận trong thi cử... Người nói: Một dân tộc biết cần, kiệm, liêm sẽ là một dân tộc giàu về vật chất, mạnh về tinh thần, là một dân tộc văn minh, tiến bộ.

Chính là thẳng thắn, đúng đắn. Điều gì không đúng đắn, thẳng thắn tức là tà, cần, kiệm, liêm là gốc

riêng của chính, đối với SV chính là phải luôn thẳng thắn, dám đấu tranh chống lại cái xấu, cái sai. Dám lên tiếng, dám đứng ra bảo vệ cái đúng, bảo vệ lẽ phải.

Chỉ công vô tư: đây chính là mục tiêu hướng con người phấn đấu rèn luyện vươn tới cái đẹp, làm việc phải công tâm, SV siêng năng, chăm chỉ học hành, tích lũy kiến thức. Việc gì cũng phải chính trực không ỷ lại, không vì tư lợi hoặc tư thù tư oán. Những điều này nói thì dễ, làm thì khó, mỗi SV phải tích cực học tập, học ở thầy, cô giáo, học ở bạn bè, rèn luyện thường xuyên để trở thành người trò giỏi con ngoan. Ngoài những phẩm chất cơ bản trên, theo tư tưởng Hồ Chí Minh, mỗi SV cần phải hiểu rằng, đạo đức mà chúng ta cần phải học tập làm theo tấm gương của Bác còn được thể hiện ở tình yêu thương con người, sống tình nghĩa, tinh thần quốc tế vô sản, thủy chung, trong sáng, chủ nghĩa nhân đạo cộng sản.

b. Sống có lý tưởng, kiên định, trung thành với tổ quốc, với nhân dân

Thấm nhuần tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đạo đức con người nói chung, đạo đức cách mạng nói riêng, SV phải xác định rõ mục tiêu phấn đấu của mình là gì, lập kế hoạch thực hiện và luôn tập trung vào các nhiệm vụ nhằm đạt được mục tiêu đã đặt ra. Sống có mục tiêu, có lý tưởng là sống có phương hướng rõ ràng, có kế hoạch, chiến lược cho tương lai của mình. Trên cơ sở đó SV trước tiên phải là người nắm rõ đường lối cách mạng của Đảng, chính sách của Nhà nước, luôn học tập tốt, phát huy trí tuệ, tài năng để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân.

Trung với nước, có nghĩa là phải tuyệt đối trung thành với hai nhiệm vụ chiến lược “*xây dựng và bảo vệ độc lập chủ quyền toàn vẹn lãnh thổ quốc gia, dân tộc*” [6, tr 345], đây là điều kiện để mỗi người tồn tại và phát triển. Tuyệt đối trung thành với Tổ quốc, với nhân dân, với cách mạng, với Đảng. Hiếu với dân, là không chỉ có yêu thương cha mẹ, thầy cô giáo, anh em ruột thịt, bạn bè trong lớp, trong trường mà còn thương yêu giúp đỡ những bạn SV có hoàn cảnh khó khăn, SV nghèo vượt khó. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ, nếu không có đạo đức cách mạng thì chẳng những bố mẹ mình mà hàng chục triệu bố mẹ người khác cũng bị đế quốc, phong kiến giầy vò. SV phải tuyệt đối rèn luyện đạo đức, học tập làm theo Bác, trung thành với Tổ quốc, với nhân dân. Đó là biểu hiện cao nhất của phẩm chất đạo đức con người mới xã hội chủ nghĩa. Như vậy, SV phải chú trọng sự tự giác tu dưỡng, rèn luyện thông qua hoạt động thực tiễn trên ghế nhà trường, gia đình và cộng đồng xã hội.

c. Xây dựng đạo đức, lối sống cho SV theo tư tưởng Hồ Chí Minh góp phần hình thành và phát triển thế giới quan khoa học, nhân sinh quan cách mạng trong nhân cách SV.

Giáo dục đạo đức sẽ tạo động lực thôi thúc SV hăng hái quyết tâm nghiên cứu học tập, tiếp thu tri thức khoa học để nâng cao trình độ nhận thức, cổ vũ, động viên SV tự ý thức, tự rèn luyện, hình thành niềm tin, hình thành thế giới quan khoa học cho mình. Đặt biệt trong xu thế hội nhập hiện nay, khi nền kinh tế chuyển sang mô hình quản lý kinh tế theo cơ chế thị trường, sự chuyển đổi đó đã tác động đến mọi mặt của đời sống xã hội, trong đó có đạo đức. Bên cạnh sự xuất hiện những giá trị đạo đức mới, nếp sống văn hoá mới lành mạnh, phù hợp với nền kinh tế thị trường thì cũng có tình trạng, một số giá trị đạo đức truyền thống, nếp sống văn hoá truyền thống tốt đẹp bị xâm hại, mai một. Không ít trường hợp vì đồng tiền và danh dự mà chà đạp lên tình nghĩa gia đình, quan hệ thầy trò, đồng chí, đồng nghiệp. Vì vậy, cùng với sự chủ động, tự giác xây dựng nền kinh tế thị trường lành mạnh chúng ta cần tăng cường xây dựng đạo đức mới, đồng thời phải có cách giáo dục đúng đắn để phát huy tính tích cực, ngăn ngừa tiêu cực của kinh tế thị trường đến đạo đức của học sinh, SV; từ đó, xây dựng đạo đức mới cho SV hiện nay.

3. Kết luận

Tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh là tài sản tinh thần vô cùng quý báu của dân tộc ta. Trong thời đại ngày nay sự vận dụng đúng đắn tư tưởng của Người trong việc xây dựng đạo đức, lối sống cho SV càng trở nên quan trọng và cần thiết hơn bao giờ hết. Trong quá trình giáo dục, rèn luyện đạo đức cần có sự hỗ trợ, đồng hành từ phía gia đình, nhà trường và xã hội. Đạo đức cách mạng không phải là cái có sẵn, không phải từ trên trời rơi xuống, mà là kết quả của sự đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày của mỗi người. Học tập, quán triệt những quan điểm cơ bản và vận dụng hiệu quả tư tưởng đạo đức của Người vào thực tiễn là nhân tố quyết định thắng lợi của toàn bộ sự nghiệp đổi mới, xây dựng và phát triển đất nước.

Tài liệu tham khảo

[1] Ban tư tưởng - văn hóa Trung ương (2003), *Tài liệu nghiên cứu Tư tưởng Hồ Chí Minh*. NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.175

[2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[3] Đại tướng Võ Nguyên Giáp (2015), *Tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường cách mạng Việt Nam*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.271